

tunne oma kodunurka

JÄÄDVUSTATI EESTI ESIMESE NAISPROFESSORI MÄLESTUS

15. septembril k. a. avati mälestuskivi Eesti NSV teenelise teadlase farmaatsiadoktor professor Alma Tominga sünnipaigas Rakveres Malmi tn. 18.

Prof. Alma Tominga mälestuse jäädvustamine sai teoks ENSV Farmatseutide Seltsi eestvõtmisel. Peamine organiseerimistöö raskus lasus muidugi Rakvere apteekrite õlul. Suureks abiks olid neile Malmi tn. 13 praegused elanikud perekond Kangur. Mälestuskiviks on endine Tomingate elumaja lävekivi, mille kujundas kunstiliselt Rakvere arhitekt Anne Vain. Kivi avamisel, millest võisid kohalike elanike kõrval osa paljud prof. A. Tominga õpilased üle kogu vabariigi, rääkis nimeka teadlase elust ja tööst TRU farmaatsiakateedri juhataja dotsent J. Tammeorg.

90 aastat tagasi sündis Rakveres Malmi tänava ääres väikeses majakeses puusepp Tominga perekonnas tütarlaps. Velele pandi nimeks Alma. Tüdruk õppis kohalikus Zeeh koolis. Seejärel lõpetas eksternina gümnaasiumi. Juba koolitüdrukuna algas tema töö farmaatsiapõllul. Et olnud tol ajal see asi nii lihtne nagu praegu, et sooritat nisseastumiseksamid, õpid viis aastat ja oled valmis proviisor, mille jaoks leidub töökohti igas linnas ja rajoonis. Tol ajal käis kõik veel vanade tsunftireeglite järgi: õpilane, apteekri abiline, proviisor. Apteekriõpilase praktika algas siin oma kodulinna proviisor Eberhardti apteegis 1917. aastal. Kahe aasta pärast sooritas Alma Tomingas Rakveres apteekriõpilase eksami. 1922. aastal oli järgmine eksam — apteekri abilise oma, mis tuli anda juba Tartu Ülikooli juures. Paberitega abiline töötas algul Tallinna Linna Apteegis, siis hillegi Rakveres Eberhardti juures. Proviisori ütlus: «Preili Tomingas võib 10 inimese eest töötada» iseloomustab tema töösse-

suhtumist, mis sai alguse kodust ja kestis elu lõpuni.

Aastail 1925—1928 oli Alma Tomingas Tartu Ülikooli arstiteaduskonna farmaatsiaüliõpilane. Ülikooli lõpetas ta cum laude. Ülikooli juurde Alma Tomingas jäigi. Teaduslikku tööd alustas ta juba üliõpilasena, uurides jooditinktuuri valmistamist. Pärast ülikooli lõpetamist töötas A. Tomingas farmakognosia kateedris. 1929. aastal anti talle farmaatsiamagistri, neli aastat hiljem farmaatsiadoktori kraad. Seega on Alma Tomingas meie esimesi naisdoktooreid. 1940. aastal pidas kodanliku Eesti ülikooli nõukogu farmaatsiadoktor Alma Tomingat farmakognosia professori kohale paremaks kui kaht samale kohale kandideerinud meesdoktorit. Tartu Ülikooli oli ametisse pandud esimene naisdoktor.

Pärast Suurt Isamaasõda töötas prof. Alma Tomingas kuni oma surmani 29. I 1963 farmakognosia kateedri juhatajana. Aastatel 1952—1955 oli ta üli-

kooli arstiteaduskonna dekaan. 1946. aastast sai A. Tomingast ENSV Teaduste Akadeemia tegevliige.

Töötades üle kolmekümne aasta kõrgkooli pedagoogina, võttis prof. Tomingas osa paljude meie vabariigi proviisorite ettevalmistamisest. Kodanlikul ajal võis üliõpilane sooritada farmakognosia eksami, tundmata looduses ühtegi ravimtaime. 1940. aastal olukord muutus. Prof. A. Tominga energilisel nõudmisel loodi kateedri vahetusse lähedusse ravimtaimede aed, soetati ravimtaimede täjelik herbarium ja 1944. aastal alustas tööd ravimtaimede laboratoorium, kuhu kuulus 6,3 hektarit katsepõlde. Aine õpetamisel võeti aluseks ravimtaimede keemiline klassifikatsioon ja orientatsioon, mis on kasutusel farmakognosia õpetamisel kogu maailmas.

Kodanlikul ajal oli Alma Tomingal võimalus tutvuda oma eriala õpetamisega ja teadusliku uurimistööga Šveitsis, Saksamaal, Rootsis. Moskvast hoiti noori naisteadlast eemale kui tules. Ent mis polnud võimalik kodanlikul ajal, sai võimalikuks nõukogude korra kehtestamisega. Prof. Alma Tomingas sõitis Leningradi ja Moskvasse. Temaast sai esimene nõukogude farmakognosia saavutuste uurija, propageerija ja rakendaja Eestis.

Juba 1940. aastal loodud tihedad sidemed Leningradi ja Moskva vaga võimaldasid kohe pärast

Mälestuskivi esimesele Eesti naisprofessorile Alma Tomingasele Rakveres Malmi tänavas.

Enno KAPSTASE foto

Suure Isamaasõja lõppu need uuesti taastada ja muuta vastastikkü kasutoovaks. Algas tihe koostöö Farmaatsia Instituudiga Leningradis ja Moskvast, millele lisandusid farmaatsia instituudid Taškendis, Pjatigorskis, Harkovis, Odessas jm. Teadusliku uurimistöö otstarbel loodi sidemed Üleliidulise Ravimtaimede Teadusliku Uurimise Instituudiga ja NSV Liidu Teaduste Akadeemia V. L. Komarovi nim. Botaanika Instituudiga. Võeti osa üleliidulistest ravimtaimede külvikatsetest, mille alusel rajoneeriti ravimtaimede kultiveerimine kogu NSV Liidu ulatuses. Prof. Tominga juhtimisel läbiviidud katsed Tartus olid aluseks ravimtaimede külviplaanide koostamisele Valgevene sovhoosides ja nüüd ka Läti NSV-s Salacgriva lähedal «Lekraspromi» ravimtaimede sovhoosi rajamisel.

Kodumaa ravimtaimede uurimine, nende kvaliteedi määramine keemiliste näitajate kaudu, välismaa taimedele kodumaiste asendajate leidmine, ravimtaimede kultiveerimine Eestis, uute

taimede indroductseerimine. Nõukogude Liidu uued ravimtaimed — need olid küsimused, millega professor Alma Tomingas tegeles kogu oma elu. Tema uurimised ei jäänud kateedri nelja seinavahele. Oma töö tulemusi tutvustas lugupeetud professor nii teadlaste kui ka praktikute arvukail nõupidamistel. 1959. aastal kutsuti ta Moskvasse juhatama NSVL uue farmakopõa drooge käsitleva osa koostamist.

Prof. A. Tomingas ei olnud kunagi kitsi nõuannetega teaduse alal töötajale.

Aktiivselt võttis prof. Tomingas osa ka ühiskondlikust elust. Ta oli ENSV Ülemnõukogu ja Tartu Linna TSN saadik, aktiivne lektor ja loengulise töö organisator.

Meie partei ja valitsus on prof. Alma Tominga elutööd kõrgelt hinnanud. 1945. aastal anti talle Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus. Kahel korral autasustati teda Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.